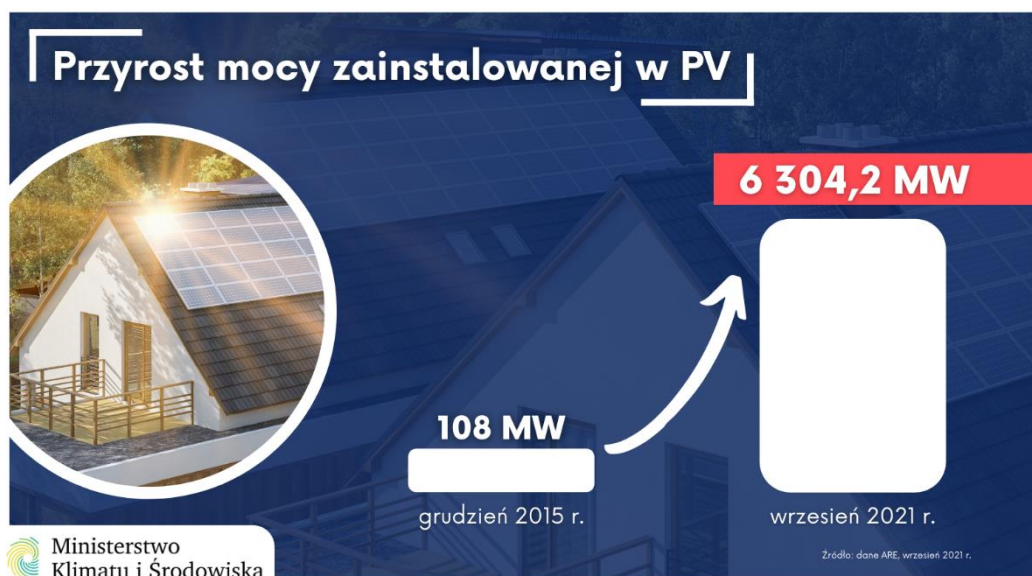

Nowe zasady rozliczeń prosumentów od 2022 r.

Polska jest jednym z europejskich liderów rozwoju OZE, a w szczególności fotowoltaiki. To efekt świadomych działań rządu, których celem jest transformacja energetyczna kraju, prowadzona z wykorzystaniem nisko- i zeroemisyjnych technologii. Równie ważny jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw i całej gospodarki, a także wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju przez zapewnienie stabilnych dostaw energii do odbiorców końcowych po akceptowalnych cenach.

Tempo powstawania nowych instalacji OZE w Polsce, w szczególności instalacji prosumenckich, jest bardzo dynamiczne dzięki zaprogramowaniu i realizacji dedykowanych programów wsparcia i spadającym cenom technologii. W zaledwie 5 lat moc instalacji OZE w Polsce wzrosła blisko dwukrotnie. Na koniec września 2021 r. wynosiła ona ponad 15 200 MW. To trzykrotnie więcej niż moc zainstalowana Elektrowni Bełchatów, czyli największej elektrowni w Europie, która odpowiada za produkcję ok. 20% energii elektrycznej w Polsce. Najbardziej dynamicznie rozwijającą się technologią OZE jest fotowoltaika. Od grudnia 2015 r. do września 2021 r. moc zainstalowana fotowoltaiki wzrosła blisko 60-krotnie ze 108 MW do 6 304,2 MW.

Rynek fotowoltaiki rozwijała się dotąd w dwóch podstawowych obszarach, energetyka wielkoskalowa oparta o system akcyjny OZE oraz energetyka rozproszona i prosumencka – oparta na zaangażowaniu finansowym inwestorów indywidualnych,

wspieranych dotacjami z programów priorytetowych, takich jak: Mój Prąd, Czyste Powietrze i AgroEnergia. Obywatele coraz chętniej inwestują we własne mikroźródła OZE, aby wykorzystywać wytworzoną energię na własne potrzeby i jednocześnie oddolnie budują zeroemisyjny system energetyczny. Takich osób w Polsce jest dziś ponad 700 tys. wobec zaledwie 4 tys. na koniec 2015 r.

Tak dynamiczny rozwój OZE przynosi wiele korzyści, ale także i szereg wyzwań związanych z koniecznością budowy nowego rynku energii elektrycznej oraz dostosowania Krajowego Systemu Elektroenergetycznego do dynamicznie rozwijającej się gospodarki, a co za tym idzie, znacznego zwiększenia zapotrzebowania na energię elektryczną i budowy nowych mocy wytwórczych w energetyce zawodowej. Operatorzy Systemów Dystrybucyjnych (OSD) od wielu lat realizują działania inwestycyjne na rozbudowę i modernizację sieci elektroenergetycznych, których celem jest umożliwienie przyłączenia się jak największej ilości mikroinstalacji prosumenckich do sieci dystrybucyjnej.

Aby zapewnić dalszy stabilny rozwój energetyki obywatelskiej w długiej perspektywie czasu, konieczne jest wprowadzenie zmian w dotychczasowym systemie rozliczeń prosumentów. Jest to następny, konieczny krok w kierunku transformacji rynku energii elektrycznej w Polsce. Pozwoli to na większą integrację odnawialnych źródeł energii z krajowym systemem elektroenergetycznym.

Dlaczego są wprowadzane zmiany?

1. Aby spełnić wymagania związane z implementacją prawa UE

Wprowadzenie zmian w systemie rozliczeń prosumentów ma na celu wdrożenie przepisów *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944 z dnia 5 czerwca 2019 r. w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz zmieniającej dyrektywę 2012/27/UE*, do czego zobligowane są państwa członkowskie UE, w celu m.in. zapewnienia odbiorcom końcowym możliwości bezpośredniego uczestnictwa w rynku energii oraz czerpania korzyści ze sprzedaży nadwyżek wyprodukowanej energii elektrycznej. Dotyczy to w szczególności dostosowania zużycia energii w odpowiedzi na sygnały rynkowe. Oparcie rozliczeń prosumenckich o system wartościowego rozliczania wyprodukowanych nadwyżek energii (tzw. net-billing) nie skonsumowanej w miejscu jej wytworzenia, wg cen giełdowych, najpierw po średniej cenie z miesiąca poprzedniego, a od połowy 2024 r. po cenie godzinowej zgodnej z obowiązującą taryfą dynamiczną, zapewni prosumentom świadomy udział w procesach zachodzących na rynku energii.

Państwa członkowskie UE są zobowiązane do zapewnienia odbiorcom aktywnym energii elektrycznej, w tym prosumentom, możliwości sprzedaży nadwyżek energii elektrycznej we własnym zakresie. Konieczne jest również wprowadzenie obowiązku ponoszenia przez prosumentów opłat sieciowych odzwierciedlających rzeczywiste koszty przesyłu energii oraz osobnego rozliczenia w zakresie energii wprowadzanej i pobieranej z sieci elektroenergetycznej.

Przepisy *dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (dyrektywa RED II)* już teraz nakładają obowiązek wdrożenia rozwiązań umożliwiających prosumentom otrzymywanie wynagrodzenia za sprzedaż wytworzonej nadwyżki energii elektrycznej, które będzie odzwierciedleniem jej wartości rynkowej.

Obecny system rozliczeń prosumentów, oparty na opustach, nie zapewnia zgodności z przepisami ww. dyrektyw.

2. Aby zapewnić bezpieczeństwo pracy sieci elektroenergetycznej

Konieczność zintegrowania rosnącej liczby mikroinstalacji prosumenckich z systemem elektroenergetycznym jest jednym z wyzwań kolejnego etapu transformacji energetyki. Krajowy system elektroenergetyczny jest sukcesywnie modernizowany i rozbudowywany, jednak to długotrwały proces. Jednocześnie model opustów wprowadził błędne przekonanie u prosumentów, że sieci elektroenergetyczne są powszechnie dostępnym, niemalże darmowym, magazynem energii.

System elektroenergetyczny jest utrzymywany w stałej gotowości zapewnienia bilansowania mocy wytwórczych z zapotrzebowaniem odbiorców na energię elektryczną. Sprawny i dobrze zarządzany system elektroenergetyczny zapewnia bieżące wytwarzanie, przesył i dystrybucję energii elektrycznej do odbiorców końcowych. Sieć elektroenergetyczna nie może być traktowana jako magazyn energii. Brak podjęcia działań odciążających sieć elektroenergetyczną będzie oznaczać, w przypadku wysokiej generacji energii elektrycznej przez instalacje PV oraz niskiego zapotrzebowania w tym czasie na energię, pojawienie się lokalnych problemów w sieci dystrybucyjnej w postaci przeciążeń krytycznych.

Dynamicznie rosnąca liczba prosumentów w obecnym mechanizmie opustów, w przyszłości utrudni także możliwość przyłączenia do sieci elektroenergetycznej kolejnych prosumentów. Pozostawanie w tym modelu rozliczeń prosumentów wpłynie negatywnie także na sytuację obecnych prosumentów, gdyż ze względu na obciążenia sieci, ich instalacje będą podlegały automatycznym wyłączeniom.

3. Aby otworzyć rynek prosumencki na nowe modele biznesowe

Wprowadzany nowy system rozliczeń prosumentów stwarza okazję do wdrożenia na rynku energii nowych modeli biznesowych, uwzględniających m.in. odkup energii od prosumentów po cenie bieżącej oraz magazynowanie energii. Na rynku pojawią się

nowe podmioty, takie jak agregatorzy, które będą oferować usługi nie tylko magazynowania, ale także obrotu energią w czasie rzeczywistym. Prosumenci zyskają większą swobodę zawierania umów i wyboru konkurencyjnej oferty na sprzedaż nadwyżek energii, w tym za pośrednictwem agregatorów, którzy będą działać w imieniu większej grupy odbiorców. Pojawienie się agregatorów i magazynów energii zwiększy elastyczność systemu elektroenergetycznego i jednocześnie pozwoli na dalszy przyrost instalacji prosumenckich w Polsce, umożliwiając tym samym zwiększanie udziału OZE w krajowym miksie energetycznym.

4. Oszczędności inwestycyjne

Zmiana systemu rozliczeń wpłynie na zachowania inwestycyjne przyszłych prosumentów w zakresie odstąpienia od planowanego przewymiarowania instalacji, przyczyniając się tym samym do skrócenia okresu zwrotu inwestycji. Na wzrost rentowności mikroinstalacji PV mają także wpływ finansowe programy wsparcia tego sektora, takie jak „Mój Prąd”, „Czyste Powietrze”, „Agroenergia”, a także możliwość skorzystania z odliczenia od podstawy opodatkowania ulgi termomodernizacyjnej, w ramach której można odpisać od dochodu wydatki na instalację fotowoltaiczną.

Zmiana systemu rozliczeń prosumentów

System rozliczeń prosumentów obowiązujący do dnia 31 marca 2022 r.

1. Podstawowa charakterystyka systemu rozliczeń do dnia 31 marca 2022 r.

Prosument:

- korzysta z systemu opustów 1:0,7 / 1:0,8 – rozliczenie ilościowe wyprodukowanej energii;
- nie ponosi kosztów opłaty dystrybucyjnej zmiennej;
- korzysta z rozliczeń w systemie opustów przez 15 lat;
- może rozliczać nadwyżkę energii przez 12 miesięcy;
- może dobrowolnie podjąć decyzję o przejściu na rozliczenie w systemie net-billingu.

2. Na czym polega system opustów

System rozliczeń prosumentów z wykorzystaniem mechanizmu opustów opiera się na bezgotówkowym rozliczeniu nadwyżek energii elektrycznej wytworzonej w mikroinstalacji PV i wprowadzonej do sieci elektroenergetycznej oraz energii pobranej przez prosumenta (art. 4 ust. 1 ustawy o OZE). Rozliczenie energii zależne jest od mocy instalacji i odbywa się w proporcji:

- 1:0,8 w przypadku mikroinstalacji prosumenta nie większej niż 10 kWp,
- 1:0,7 w przypadku mikroinstalacji prosumenta większej niż 10 kWp.

3. Prosumenci, którzy do dnia 31 marca 2022 r. złożą wniosek do Operatora Sieci

Dystrybucyjnej (OSD) o przyłączenie mikroinstalacji do sieci, pozostaną w systemie rozliczeń opartym na mechanizmie opustów.

System rozliczeń prosumentów obowiązujący od dnia 1 kwietnia 2022 r.

1. Podstawowa charakterystyka systemu rozliczeń od dnia 1 kwietnia 2022 r.

Prosument będzie:

- **rozliczany w systemie net-billingu** – rozliczanie wartościowe nadwyżek energii;
- ponosił koszty opłaty dystrybucyjnej zmiennej;
- korzystał z rozliczeń w systemie net-bilingu przez 15 lat;
- mógł rozliczać wartość nadwyżki wyprodukowanej energii przez 12 miesięcy;
- zwolniony z obowiązku odprowadzania podatku dochodowego PIT, akcyzy i VAT.

2. Na czym polega system net-billingu (korzyści i zasady funkcjonowania)

- Prosument jest aktywnym uczestnikiem rynku energii.
- System net-billingu stwarza zachętę dla prosumentów energii odnawialnej do zwiększania autokonsumpcji wytwarzanej energii elektrycznej i dopasowania rozmiaru instalacji adekwatnie do zapotrzebowania na energię elektryczną.
- Prosument zyskuje większą świadomość zasad rynku energii i motywację do zarządzania energią elektryczną w gospodarstwie domowym oraz jej magazynowania (kształtowanie charakterystyki zużycia energii elektrycznej).
- Prosument, będący aktywnym uczestnikiem rynku, będzie dążył do wprowadzenia energii elektrycznej do sieci wtedy, gdy ceny są wysokie, a poboru energii z sieci, gdy ceny są niskie.
- Prosument ma gwarancję rynkowego sposobu rozliczania nadwyżek energii elektrycznej wprowadzonej do sieci elektroenergetycznej.
- Ograniczenie wzrostu kosztów dostaw energii elektrycznej dla odbiorców.
- System net-bliingu przyczynia się do zwiększenia elastyczności krajowego systemu elektroenergetycznego i efektywności energetycznej.

- Systemu net-billingu jest zgodny z regulacjami (dyrektywami) UE.

Oparcie rozliczeń prosumentów o system net-billingu jest popierane przez ośrodki i organizacje międzynarodowe m.in. przez Międzynarodową Agencję Energii Odnawialnej (IRENA). W jednym ze swoich opracowań na temat innowacyjnych rozwiązań dla odnawialnych źródeł energii IRENA wskazuje system net-billingu jako jedno z rozwiązań kluczowych dla rozwoju rynku energii w systemach elektroenergetycznych opartych na OZE.

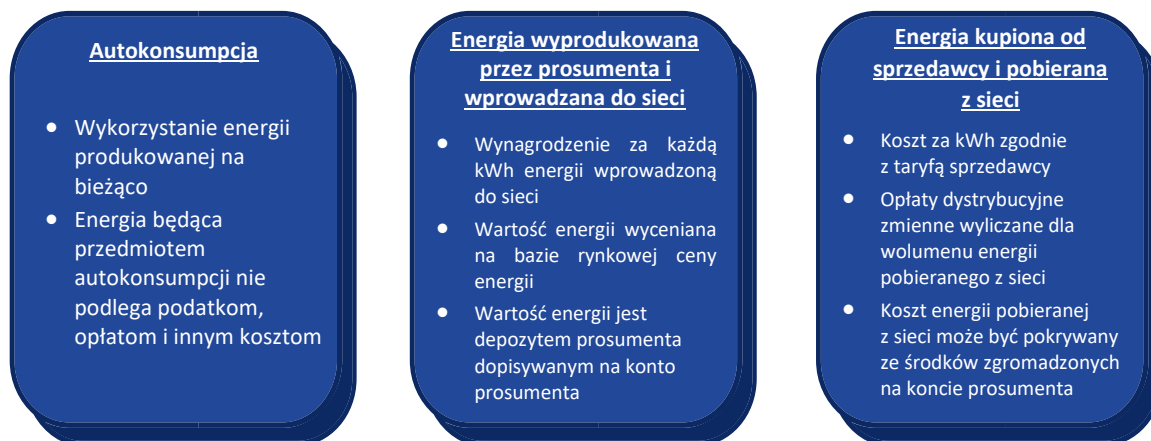
Przykłady funkcjonowania systemu net-billingu w innych krajach:

System net-billingu funkcjonuje we Włoszech, Portugalii, Meksyku, Indonezji oraz USA.

- **We Włoszech w systemie** net-billingu rozliczana jest wartość nadwyżki energii elektrycznej wprowadzonej do sieci w cenie hurtowej, która może być później wykorzystana jako kredyt na kolejne okresy konsumpcji lub zwrócona konsumentowi.
- **W Portugalii** w systemie net-billingu nadwyżki energii są rozliczane przyjmując 90% wartości średniej ceny energii elektrycznej spot na Iberyjskim Rynku Energii Elektrycznej. Natomiast pozostałe 10% wartości przeznaczane jest na pokrycie kosztów integracji z siecią elektroenergetyczną.

3. Jak będzie funkcjonował system net-billingu

System net-billingu zakłada odrębne rozliczenie wartości (nie ilości) energii elektrycznej wprowadzonej do sieci elektroenergetycznej i energii elektrycznej pobranej z sieci elektroenergetycznej, w oparciu o wartość energii ustaloną wg ceny giełdowej – ceny z Rynku Dnia Następnego (RDN).

Zasady funkcjonowania = konto prosumenta + depozyt prosumenta + zwrot nadpłaty

- **Konto prosumenta**

Konto prosumenta to indywidualne konto, na którym rozliczane są nadwyżki energii wprowadzonej do sieci i pobranej z sieci w systemie wartościowym, w oparciu o ewidencję ilości energii i wartości energii elektrycznej.

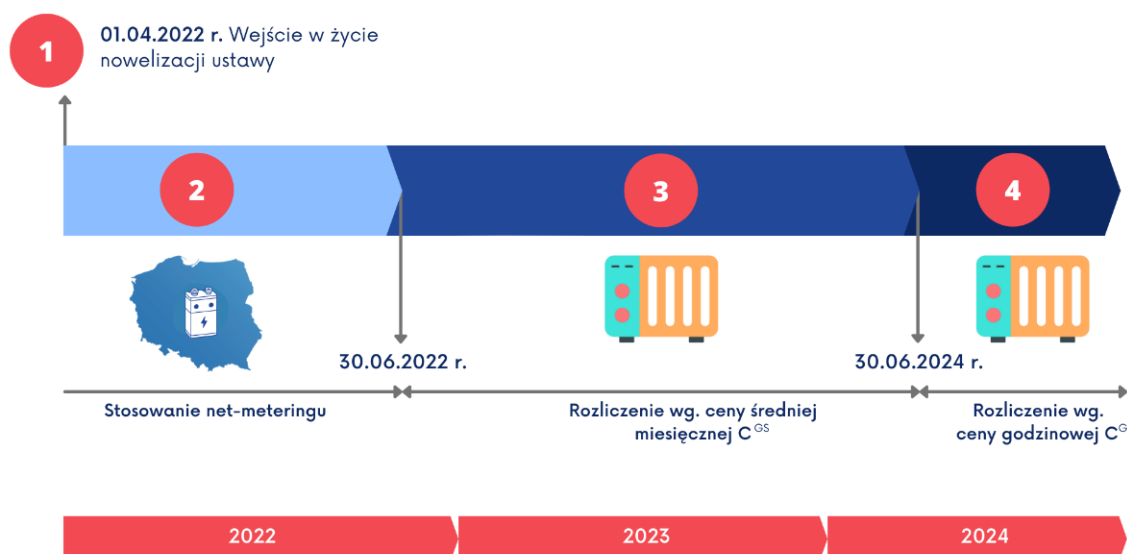
- **Depozyt prosumencki**

Depozyt prosumencki odpowiada wartości środków zgromadzonych przez prosumenta za wprowadzoną do sieci elektroenergetycznej energię elektryczną, przeznaczoną na rozliczenie zobowiązań prosumenta z tytułu zakupu energii elektrycznej od sprzedawcy prowadzącego konto prosumenta. Kwota środków stanowiąca depozyt prosumencki może być rozliczana na koncie prosumenckim przez 12 miesięcy od dnia przypisania jej jako depozyt prosumencki na koncie prosumenta.

- **Nadpłata za wyprodukowaną przez prosumenta energię elektryczną**

Wysokość ewentualnej nadpłaty (niewykorzystanej w okresie 12 miesięcy), zwracanej przez sprzedawcę, nie może przekroczyć 20% (dwudziestu procent) wartości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci w miesiącu kalendarzowym, którego dotyczy zwrot nadpłaty. Takie rozwiązanie umożliwi zwolnienie przychodów z tej nadpłaty z opodatkowania podatkiem od osób fizycznych. Zgodnie z rekomendacjami Komisji Europejskiej, większy poziom dochodów musiałby być objęty procedurą notyfikacji pomocy publicznej.

4. Etapy wprowadzania w Polsce systemu net-billingu

➤ 01.04.2022 – 30.06.2022 Przejściowy system opustów

- System opustów będzie stosowany do rozliczeń prosumentów, wchodzących na rynek od dnia 1 kwietnia 2022 r. w okresie przejściowym od 1 kwietnia do 30 czerwca 2022 r.
- Na koniec 3-miesięcznego okresu przejściowego, nadwyżki energii zostaną rozliczone po średniej cenie miesięcznej z czerwca 2022 roku, a prosumenci automatycznie przejdą do systemu net-billingu.

➤ 01.07.2022 – 30.06.2024 Net-billing w oparciu o ceny miesięczne

- W okresie od 1 lipca 2022 r. do 30 czerwca 2024 r. nadwyżki energii będą rozliczane wg średniej ceny rynkowej energii elektrycznej z poprzedniego miesiąca kalendarzowego.
- Wprowadzenie okresu dostosowawczego wynika z konieczności przygotowania narzędzi i systemów do rozliczenia wartościowego energii wg ceny godzinowej oraz wymagań Centralnego Systemu Informacji Rynku Energii (CSIRE), które zaczną funkcjonować od dnia 1 lipca 2024 r.

➤ **01.07.2024 Net-billing w oparciu o ceny godzinowe**

- Od 1 lipca 2024 r. net-billing będzie oparty na rozliczeniu wartości nadwyżek energii elektrycznej wyprodukowanej przez prosumentów z zastosowaniem taryf dynamicznych wg cen godzinowych oraz odrębnym rozliczaniu energii wprowadzonej do i pobranej z sieci elektroenergetycznej.
- Wartość energii wprowadzonej do sieci będzie ustalana wg ceny giełdowej godzinowej na rynkach dnia następnego. Cenę będzie wyznaczał operator rynku informacji energii (Polskie Sieci Elektroenergetyczne), który realizuje to zadanie już obecnie na podstawie ustawy.
- Wartość energii pobieranej z sieci będzie zgodna z taryfą sprzedawcy.

5. Prosument zbiorowy i wirtualny - daty wejścia w życie

Prosument wirtualny energii odnawialnej to odbiorca końcowy wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w instalacji odnawialnego źródła energii przyłączonej do sieci w innym miejscu niż miejsce dostarczania energii elektrycznej do tego odbiorcy.

Planowana data wejścia w życie przepisów dot. prosumenta wirtualnego to 2 lipca 2024 r. Jest to dzień następny po dacie wejścia w życie Centralnego Systemu Informacji Rynku Energii.

Prosument zbiorowy energii odnawialnej to odbiorca końcowy wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w mikroinstalacji lub małej instalacji przyłączonej do sieci elektroenergetycznej za pośrednictwem wewnętrznej instalacji elektrycznej budynku wielolokalowego.

Planowana data wejście w życie przepisów dotyczących prosumenta zbiorowego to 1 kwietnia 2022 r.

Rynek a cena energii

1. Co to jest rynkowa cena energii? Ile wynosi? Kto ją wylicza?

Rynkowa cena energii elektrycznej ustalana jest dla każdej godziny przez Towarową Giełdę Energii oraz wyznaczonych operatorów rynku energii elektrycznej w ramach jednolitego łączenia rynków dnia następnego.

Podmiotem odpowiedzialnym za obliczanie wartości cen energii elektrycznej i ich publikację, jest **operator informacji rynku energii**, tj. **Polskie Sieci Elektroenergetyczne**.

Rynkowa cena energii będzie publikowana w dniu poprzedzającym dzień rozliczeń na stronie internetowej operatora informacji rynku energii. Bieżące informacje o rynkowej cenie energii elektrycznej są dostępne na [stronie PSE](#).

Wartość rynkowej ceny energii (RCE) w poszczególnych godzinach na przykładzie dnia 13 października 2021 r.

Data	Godzina	RCE
13.10.2021 r.		[zł/MWh]
	1	438,43
	2	433,79
	3	424,46
	4	425,91
	5	423,27
	6	449,61
	7	549,56
	8	657,86
	9	721,88
	10	733,48
	11	643,15
	12	649,29
	13	624,34
	14	597,40
	15	604,23

	16	621,53
	17	691,73
	18	850,35
	19	1173,59
	20	1200,25
	21	952,19
	22	563,34
	23	540,12
	24	488,65

Wartość średniej rynkowej ceny energii elektrycznej w miesiącach lipiec - wrzesień 2021 r. wyniosła 404,9 zł/MWh.

Uwzględniając rynkową cenę energii, w podanym wyżej przykładzie, w nowym systemie rozliczeń net-billingu prosument zaoszczędzi ok. 1 500 zł - 1 700 zł (50-60%) w porównaniu do gospodarstwa, które takiej instalacji PV nie posiada. Szacunki dotyczą prosumenta posiadającego instalację o mocy 4,5 kWp, o rocznej konsumpcji energii elektrycznej na poziomie ok. 4,5 MWh, przy przejściu na grupę taryfową G12. Wyliczenie uwzględnia wsparcie inwestycyjne z programu „Mój Prąd” oraz możliwość odliczenia ulgi podatkowej. W praktyce roczne rachunki prosumenta o wyżej wskazanej charakterystyce będą niższe i będą się kształtować na poziomie 300 zł - 500 zł rocznie, obejmując głównie opłaty związane z użytkowaniem sieci elektroenergetycznej.

2. Bilansowanie i rozliczanie energii

Nowelizacja ustawy o odnawialnych źródłach energii, oprócz systemu net-billingu wprowadza również postulowany od dawna, korzystny dla prosumentów mechanizm bilansowania energii elektrycznej. Sumarycznie zbilansowana ilość energii elektrycznej, wprowadzona do sieci elektroenergetycznej i z niej pobrana na wszystkich fazach, będzie wyznaczana łącznie dla danej godziny tzw. metodą wektorową.

W efekcie, od sumy ilości energii elektrycznej pobranej w danej godzinie odejmowana jest suma ilości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci w ciągu tej godziny. Wynik tego działania jest traktowany na potrzeby rozliczeń energii elektrycznej wprowadzonej do lub pobranej z sieci elektroenergetycznej (w zależności od wyniku). Wynik działania stanowi różnicę ilości energii, zaliczonej do autokonsumpcji, która nie podlega rozliczeniu w obecnie obowiązującym systemie opustów, czy opłatami za dystrybucję w przypadku prosumentów w systemie net-billingu.

System net-billingu będzie równie prostym mechanizmem rozliczeń, co funkcjonujący obecnie system opustów. Rozliczenie będzie dotyczyło jednak wartości, a nie ilości energii elektrycznej, i będzie dokonywane w pieniądzu (PLN), a nie w kilowatogodzinach (kWh). Podstawowym celem net-billingu jest obniżenie rachunków za energię elektryczną w gospodarstwie domowym prosumenta. Net-billing jest prosty i sprawiedliwy społecznie, a ponadto, co niezwykle ważne, wzmacnia bezpieczeństwo energetyczne kraju, przyczyniając się do bilansowania i stabilizacji krajowego systemu elektroenergetycznego.

Zmiany w systemie prosumenckim to:

- dalszy stabilny rozwój energetyki prosumenckiej,
- wzmocnienie pozycji odbiorców energii elektrycznej i ich aktywizacja,
- kolejny etap transformacji polskiego rynku energii elektrycznej,
- zagwarantowanie konsumentom i aktywnym odbiorcom - w tym prosumentom - ważnej roli w zapewnianiu elastyczności systemu elektroenergetycznego,
- zwiększanie roli energetyki rozproszonej w systemie elektroenergetycznym,
- zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego kraju.

 Ministerstwo Klimatu i Środowiska